

Kristensen i 1947, Jens Otto Krag i 1966, Poul Hartling i 1974 og vel også Poul Schlüter i 1988 og 1990 - for, hvad de troede kunne give en partipolitisk gevinst, frem for at løse op for en politisk umulig situation.

Derfor kunne det være på sin plads at afskaffe statsministerens opløsningsret. Derimod skal Folketinget have mulighed for - ved et flertal - at opløse sig selv, dvs. udskrive folketingsvalg. Det svarer til almindelig foreningsretlig tankegang om, at en bestyrelse til enhver tid kan trække sig tilbage og anmode om nyvalg. Derfor skal grundlovens nuværende bestemmelse i § 15 om konsekvenserne af en mistillidserklæring opretholdes, mens § 14 om kongens ret til at udnævne og afskedige ministre kunne udgå.

Også i forbindelse med udarbejdelsen af 1953-grundloven var der diskussioner, om der skulle være begrænsninger i statsministerens opløsningsret. Spørgsmålet blev rejst af De Radikale og De Konservative. De Konservative foreslog således, at en regering efter et mistillidsvotum kunne gå til kongen med anmodning om udskrivning af valg og derefter til Rigsdagen med forslag om opløsning og valg. Rigsdagen kunne herefter sige nej til forslaget, hvorefter Rigsdagens flertal havde ansvaret for en ny regeringsdannelse. Der var også ideer fremme om begrænsninger i opløsningsretten, som var inspireret af den tyske ordning med »konstruktiv mistillidserklæring«.

Derimod fastholdt de to »statsministerpartier«, Socialdemokratiet og Venstre, modstanden mod at svække statsministerens opløsningsret.

Partiernes holdning var således åbenbart påvirket af deres position som muligt »statsministerparti« eller ikke, og da de to statsministerpartier ikke ønskede ændringer, kom der ingen ændringer.

En afskaffelse af statsministerens opløsningsret svækker naturligvis statsministerens magt i forhold til Folketinget. Det er ikke uden problemer, fordi der også er brug for en handlekraftig regering. Dette hensyn kan tilgodeses ved indførelse af positiv parlamentarisme.

Det vil betyde, at en statsminister, efter at han/hun har fået godkendt sit regeringsprogram og dermed også sin regering af et flertal i Folketinget, i langt højere grad kan regne med Folketingets opbakning. Folketingets partier tvinges på denne måde til at tage politisk stilling til regeringen og dens program, hvilket giver Folketingets flertal større indflydelse. Men det forpligter også efterfølgende, hvorved den udpegede regering i højere grad vil kunne realisere sin politik, også selv om der er tale om en mindretalsregering.

Det kan naturligvis betyde, at det undertiden tager lidt længere tid at danne en regering. Men en sådan

periode uden regering er afgjort at foretrække, hvis det samtidig kan betyde, at den regering, der dannes, bliver dannet på et betydelig mere sikkert parlamentarisk grundlag.

Ud over godkendelse af regeringsprogrammet må det også være rigtigt, at Folketinget godkender ministrene og ressortfordelingen ministrene imellem. Det betyder samtidig, at ændringer i ministersammensætningen og ressortfordelingen skal godkendes af Folketinget. Dette vil være et opgør med grundlovens § 14, der kun kan opfattes som et levn fra enevældens tid, og som ikke er rimeligt i dag, hvor parlamentarismen for længst er indført. Folketinget har bevillingsretten og har derfor også en klar interesse i, at ressortfordelingen er fornuftig. Ved en sådan ændret procedure er der måske også mulighed for, at de mest urimelige ressortopdelinger, som alene er foretaget af hensyn til ministerkabal og ikke til saglige interesser, kan undgås.

9. Folketingets lovudvalg

Da Landstinget blev afskaffet, var det udtryk for en demokratisk landvinding. Landstinget var en overlevering fra en mindre demokratisk periode i kampen for politisk demokrati i Danmark. Men efter at flertallet i Landstinget fra 1936 var kommet i overensstemmelse med flertallet i Folketinget, blev Landstingets rolle reelt en anden. Nu blev det i højere grad en slags garanti for, at lovgivningen blev udsat for en ekstra behandling af personer, der var særlig interesseret i og havde indsigt i de juridiske og administrative aspekter af lovene end folketingsmedlemmerne i almindelighed.

Efter at Landstinget blev afskaffet i 1953, har der ikke været et »ekstra ting«, der har haft til formål i særlig grad at vurdere de juridiske og administrative konsekvenser af lovgivningen. Muligvis kunne uforudsete konsekvenser af vedtagne love og huller i vedtaget lovgivning have været undgået, hvis et organ havde haft mulighed for at »gennemse« lovene inden endelig vedtagelse.

I forbindelse med forhandlingerne om ændringerne af grundloven i 1930'erne og diskussionen op til grundlovsændringen i 1953 var der forskellige ideer fremme om, hvordan Landstingets rolle som sagkyndigt udvalg kunne afløses af enten et særligt lovråd bestående af folketingsmedlemmer og sagkyndige udefra eller et lovudvalg på linje med andre af Folketingets stående udvalg.

Forslaget om et egentligt lovråd var direkte afledt af forslagene om Landstingets afskaffelse. Det var et råd, der især skulle berolige kredse, der var bekymret